

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 22.

Onsdagen den 7 mars, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Herr statsrådet *Biesert* aflemnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beredande af ålderstillägg åt revisorn och bokhållaren å generaltullstyrelsens kameralbyrå friherre K. M. B. Klinckowström och revisorn å samma styrelses revisionsbyrå C. H. Plagemann; samt

2:o) med förslag till förordning om ändrad lydelse af 3 § 7 mom. i nådiga förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894.

Fortsattes föredragningen af statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkterna 6—10.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—19.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till bestridande af kostnaderna för uppehållande på förordnande under år 1907 af en notarietjänst å generaltullstyrelsens kanslibyrå, en revisors- och bokhållaretjänst å nämnda styrelses kameralbyrå samt två revisors-

*Angående
förstärkning
af arbets-
krafterna hos
generaltull-
styrelsen.*

Angående förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen. tjänster och en aktuarietjänst å samma styrelses revisionsbyrå på extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 15,000 kronor.

(Forts.)

Utskottet hade af angifna skäl hemställt, att Riksdagen måtte i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning,

a) till bestridande af kostnaderna för uppehållande på förordnande under år 1907 af en notarietjänst å generaltullstyrelsens kanslibyrå samt af två revisorstjänster och en aktuarietjänst å samma styrelses revisionsbyrå, i likhet med hvad för innevarande år ägt rum, på extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 12,000 kronor; samt

b) till förstärkning af arbetskrafterna å generaltullstyrelsens kameralbyrå å extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 2,000 kronor.

Herr statsrådet Biesèrt: Herr grefve och talman! Med anledning af den hemställan, som statsutskottet gjort i denna punkt, skall jag bedja att några ögonblick få upptaga kammarens uppmärksamhet. Därvid vill jag först och främst begagna tillfället att bringa statsutskottet ett värdsamt tack för den behandling, utskottet låtit komma sjunde hufvudtiteln till del. Jag ser i denna behandling ett erkännande från utskottets sida, att regeringen under denna hufvudtitel icke framställt andra kraf på anslag än de, som varit högst nödiga och nyttiga.

Utskottet har i denna punkt afprutat 1,000 kronor på Kungl. Maj:ts förslag. Jag skall icke uppehålla mig länge vid den saken. Det må vara, att denna afprutning kan vålla särskildt generaltullstyrelsens och därmed också Kungl. Maj:t vissa olägenheter. Men jag hoppas, att dessa olägenheter skola kunna göras så små som möjligt genom de medel i öfrigt, som stå Kungl. Maj:t till buds.

Men däremot kan jag icke låta utan anmärkning passera ett yttrande i utskottets utlåtande, som jag skall tillåta mig uppläsa. I andra stycket af motiveringen säger utskottet, efter att hafva tillstyrkt det förevarande anslaget, på 12,000 kronor, följande: »Däremot har utskottet funnit betänkligheter möta mot att Riksdagen skulle genom bifall till Kungl. Maj:ts framställning, i hvad densamma afser anslag till en revisors- och bokhållartjänst å generaltullstyrelsens kameralbyrå, medgifva en ytterligare ökning af styrelsens personal, innan frågan om styrelsens lönestat i dess helhet varit föremål för utredning af den kommitté, som den 3 oktober 1902 blifvit af Kungl. Maj:t tillsatt för afgifvande af utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden.» Jag erkänner gärna, att utskottets resonemang skulle vara fullkomligt riktigt, om det rörde tillsättande af en ordinarie tjänst. Men det är som bekant icke fallet här. Förhållandet är, att det gäller att tillsätta en tjänsteman på extra stat, på samma sätt som det i första delen af punkten gäller tillsättande af tjänstemän på extra stat. Hvad jag värdsamt vill opponera mig mot är, att Kungl. Maj:t icke skulle hafva att framlägga förslag om tillsättande af nya tjänster på extra stat i afvaktan på löne-

regleringen, om verkligt behof gör sig gällande. Jag vill påpeka för kammaren, att, om detta skulle vara händelsen, att Kungl. Maj:t skulle vara därifrån förhindrad, betydande olägenheter kunde uppstå för den händelse att till exempel utvecklingen i ett sådant verk som tullverket ginge den vägen, att oafvisliga kraf gjorde sig gällande. Det är endast mot denna utskottets uttalade åsikt, herr talman, som jag tillåter mig bedja att få afgifva en vördsam gensaga.

Angående förstärkning af arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkterna 21—40.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 41.

Lades till handlingarna.

Punkten 42.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 2 och 3 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Göteborg af ett för den optiska telegrafan förut använt område å Stigbergsåsen,

n:o 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af ett jordområde från kronoparken Åsen till Uppsala universitet för utvidgning af akademiska sjukhusets i Uppsala tomt,

n:o 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga torp och en lägenhet under Ryda kungsgård n:is 1—5 i Uppsala län,

n:o 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afvändning af mark från kronoegendomen Kvarnberga n:o 1 i Södermanlands län,

n:o 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra majorsbostället Silkesnäs n:o 1 i Kronobergs län hörande torp,

n:o 37, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående försäljning af sju till förra löjtnantsbostället Svärtingstorp n:is 1 och 2 i Kristianstads län hörande lägenheter,

n:o 38, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra korpralsbostället Östraby n:is 12 och 14 i Malmöhus län,

n:o 39, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra korpralsbostället 1 mantal Skee n:o 1 i Hallands län hörande lägenhet,

n:o 40, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra häradsskrifvarebostället 1 mantal Stallbacka n:o 1 i Älfsborgs län hörande utäga,

n:o 41, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett fiske i Klarälven inom staden Karlstads område,

n:o 42, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den till förra militiebostället 1 mantal Berg n:o 1 i Örebro län hörande andel i en vid skifte afsatt samfällighet,

n:o 43, i anledning af väckt motion om ersättning till arvingarna efter Wilhelmina Wahlström från Hjo för utbetalad för hög stämpelafgift,

n:o 44, i anledning af väckt motion om utsträckning till 1909 års utgång af den genom förordningen den 11 september 1885 bestämda inlösen af skattefrälseräntor,

n:o 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användning af vissa uppkomna besparingar å extra anslag till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens järnvägar, samt

n:o 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående dödande af två till säkerhet för beviljade statslån i Klintehamn—Roma järnvägsaktiebolags och Slite—Roma järnvägsaktiebolags järnvägar meddelade inteckningar,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Anslag till
låneunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 47, i anledning af väckt förslag om beviljande af anslag till låneunderstöd för enskilda järnvägsanläggningar.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 19) hade herr *S. O. Nylander* hemställt, att Riksdagen behagade besluta att till låneunderstöd för enskilda järnvägar bevilja och ställa till Kungl. Maj:ts disposition ett extra anslag af 7,500,000 kronor, att utgå under fem år från och med år 1907 med 1,500,000 kronor årligen, dock så, att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, finge för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, samt för öfrigt på de villkor, som Riksdagen närmare bestämde.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt, att Riksdagen, med anledning af herr *Nylanders* ifrågavarande motion, måtte till låneunderstöd för enskilda järnvägar bevilja och ställa till Kungl. Maj:ts disposition ett extra anslag af 7,500,000 kronor, att utgå under fem

år från och med år 1907 med 1,500,000 kronor årligen, dock så, att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, finge för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, med rätt för Kungl. Maj:t att å detta anslag till understödande af nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar anvisa af Kungl. Maj:t beviljade understödsbelopp, att utgå i enlighet med följande villkor och bestämmelser:

*Anslag till
låneunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*
(Forts.)

1:o) att kostnadsförslag och arbetsplan fastställas af Kungl. Maj:t, som ock närmare bestämmer de ställen, hvilka järnväg skall beröra, varande det sökande bolaget skyldigt att godtgöra de särskilda kostnaderna för möjligen erforderliga kontrollundersökningar, besiktningar, extra biträdens användande med mera dylikt, hvilka kunna af kostnadsförslagets och arbetsplanens granskning för- anledas;

2:o) att det lånesökande bolaget, för att kunna erhålla statsunderstöd, skall vara skyldigt hos Kungl. Maj:t styrka, att det förfogar öfver ett kapital, som jämte statslånet är fullt tillräckligt till järnvägsanläggningens utförande på sätt arbetsplan och kostnadsförslag innehålla och hvaraf minst så stor del, som motsvarar hälften af den beräknade anläggningskostnaden, bör utgöras af inbetaladt eller tecknad aktiebelopp eller eljest utan återbetalningsskyldighet lämnadt tillskott till järnvägsanläggningens utförande;

3:o) att låneunderstödet må utgöra högst hälften af anläggningskostnaden efter det fastställda kostnadsförslaget samt lyftas i mån af arbetets fortgång på sätt och å tider, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock med iakttagande däraf att inbetalningarna å den del af anläggningsskapitalet, som bör utgöras af aktiekapital eller eljest utan återbetalningsskyldighet lämnadt tillskott, skola ske i förhållande till de andelar af lånesumman, som lyftas, och före lyftningen af dessa låneandelar; skolande härjämte en tiondedel af den beviljade låneförsträckningen inestå, till dess besiktning af järnvägsanläggningen blifvit i öfverensstämmelse med § 2 mom. 2 af kungl. kungörelsen den 11 december 1874 angående ordningen för afsyning och besiktning af enskilda järnvägar och deras upplåtande för allmän trafik förrättad samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat tillstånd till banans öppnande för allmän trafik;

4:o) att i afseende å ifrågakvarande försträckningar skall iakttagas:

a) att annuiteten beräknas till fem procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter fyra och en half för hundra å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör afbetalning därå;

b) att anstånd med räntans erläggande må medgifvas för högst tre år, dock icke utöfver ett år från den dag, då enligt Kungl. Maj:ts bestämmande järnväg senast skall vara färdig och för trafik öppnad; skolande beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd sålunda medgifves, till staten inbetalas, sedan genom de stadgade annuitetslikviderna all öfrig ränta, med hvilken anstånd icke beviljats, blifvit gulden och kapitalet godtgjort, så att efter nämnda tids förlopp med annuitetens erläggande fortfares så länge, till dess

*Anslag till
låneunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*
(Forts.)

äfvén beloppet af den ränta, med hvars erläggande anstånd medgifvits, blifver till staten inbetaldt;

c) att kapitalafbetalning skall vidtaga tre år efter den dag, då enligt Kungl. Maj:ts bestämmande järnväg senast skall vara färdig och för trafik öppnad; och

d) att, därest till betalning förfallet belopp icke i föreskrifven ordning erlägges, låntagaren skall därå gälda fem procent årlig ränta, intill dess samma belopp varder behörigen inbetaldt;

5:o) att järnvägsanläggningen med alla därtill hörande byggnader och materiel äfvensom all bolagets öfriga egendom skall utgöra säkerhet för den af staten lämnade försträckning och staten till säkerhet för sin fordrans utbekommande erhålla inteckning med förmånsrätt framför hvarje annan fordran i den järnväg, för hvars anläggning den ifrågavarande försträckningen beviljats; börande ej mindre såsom villkor för statslånets erhållande och tillgodonjutande i bolagsordningen intagas stadgande om bolagets skyldighet att till säkerhet för statens fordran inteckna bolagets järnväg med förmånsrätt för samma fordran framför hvarje annan fordran hos bolaget, än ock en tredjedel af det beviljade statslånet innestå, till dess inteckning med ofvan stadgad förmånsrätt i bolagets järnväg meddelats för förut lyftade andelar af lånet; hvarjämte ofvanberörda sista tredjedel ej må utbekommas, förrän inteckning för dess belopp med förmånsrätt framför hvarje annan fordran än statens blifvit i bolagets järnväg behörigen meddelad;

6:o) att Kungl. Maj:t skall insätta en med särskild instruktion försedd ledamot i direktionen för hvarje järnvägsbolag, som innehar lån af staten, och utse en revisor att deltaga uti granskningen af bolagets förvaltning och räkenskaper, samt att arfvode till sålunda utsedd direktör och revisor skall bekostas af bolaget;

7:o) att hvarje järnvägsbolag, som erhållit statsunderstöd, skall vara skyldigt underkasta sig såväl de bestämmelser i fråga om samtrafik, hvilka Kungl. Maj:t kan finna godt för bolaget bestämma, som ock i öfrigt alla de villkor och kontroller, som af Kungl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga; samt

8:o) att hvarje sådant bolag, som nyss är nämndt, må, då Kungl. Maj:t så pröfvar lämpligt,

dels erhålla upplåtelse af den för järnvägsanläggningen erforderliga, kronan tillhöriga jord sålunda: att jord, som står under kronans omedelbara disposition, upplåtes utan någon ersättning; att jord från de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna kronoallmänningar upplåtes utan annan godtgörelse än ersättning till vederbörande innehafvare för intrång i nyttjanderätten; att jord från de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, hvilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, upplåtes utan annan ersättning än för minskning i arrendatorns brukningsområde under den återstående arrendetiden äfvensom för skada och intrång; samt att för jord, som är till boställe eller åt enskild person, menighet eller inrättning med åborätt eller annorledes än hvad ofvan sagts upplåten, ersättning skall lämnas såväl för själfva marken

som för skada och intrång; skolande ersättningen i ofvaunnämnda fall bestämmas i den ordning, förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 stadgar;

dels ock kostnadsfritt begagna för anläggningen sådana å kronans ägor belägna kalk- och stenbrott jämte grustäkter, som kunna vara disponibla.

*Anslag till
låneunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*
(Forts.)

Herr Wester: Herr grefve och talman, mina herrar! Statsutskottet har här föreslagit, att liksom under föregående femårsperiod 7¹/₂ miljoner kronor skola stallas till Kungl. Maj:ts disposition att utlämnas som låneunderstöd åt enskilda järnvägsbyggnader. Statsutskottet har härför anfört ett enda skäl, ett tungt vägande skäl, som säkerligen herrarna skola finna, nämligen att statsutskottet anser detta vara lämpligt. Det är det enda skälet. Jag skulle därvid vilja vördsamt hemställa, om det icke också hade varit lämpligt, att statsutskottet samtidigt hade fast Riksdagens uppmärksamhet på de förluster, som dessa anslag förorsakat staten. Det kan ju hända en sådan dag som i dag, då vi hafva en så lång föredragningslista, att kammarens ledamöter icke hinna att sätta sig in i alla olika frågor på annat sätt än genom att läsa utskottets betänkande. Men man kan därvid komma att se en sådan fråga som denna på helt annat sätt, än man med kannedom om verkliga förhållandet skulle göra.

Jag skall här framlägga några få exempel. År 1904 förlorade staten på en enskild järnväg 986,189 kronor, som måste afskrifvas, således i det närmaste 1 miljon kronor, och 1905 förlorade staten på en annan enskild järnväg 1,095,559 kronor — som också måste afskrifvas, således öfver en miljon på hvardera af dessa två sista år. Men ser man vidare efter, finner man sådana exempel som att en enskild järnväg, som upplåtits till trafik för ungefär 16 år sedan, under dessa 16 år ännu icke betalat ett öre i ränta eller amortering, så att denna järnvägs nuvarande skuld uppgår till ungefär dubbla lånekapitalet. Endast några siffror till. En järnväg lånade för några år sedan 560,000 kronor, men är nu skyldig 788,000 kronor. En annan järnväg lånade 1,710,000 kronor och är nu skyldig 2,023,000 kronor. Herrarna finna således, att dessa anslag till enskilda järnvägar kunna orsaka staten rätt stora utgifter. Detta kanske man icke tror, när man beviljar dessa anslag, ty man antager i allmänhet, att järnvägarna skola lämna ränta och betala annuiteterna ordentligt. Mången järnväg gör också detta, men en och annan kan det icke. En annan synpunkt vid denna fråga är, att det visats exempel på att genom statsunderstöd till enskilda järnvägar konkurrensbana uppstått, som i viss mån förstört ekonomien för redan befintliga järnvägar.

Jag tror, att när vi nu i öfver 30 år beviljat anslag till enskilda järnvägar — under de första femårsperioderna 5 miljoner kronor och de följande 7¹/₂ miljoner kronor — staten i detta fall gjort i väsentlig mån hvad på den ankommer. Dessutom hafva förhållandena i högst väsentlig grad förändrats sedan den tid, då dessa låneunderstöd började att beviljas. Nu vågar jag bestämdt säga,

Anslag till läneunderstöd för enskilda järnvägsanläggningar. att den järnväg, som har förutsättningar för sig, som verkligen har en uppgift och ett ändamål att fylla, den skaffar sig medel utan att staten behöfver lämna bidrag därtill.

Jag skulle vilja framhålla många andra omständigheter, men i frågans nuvarande läge vågar jag icke upptaga kammarens tid därmed. Jag vill endast fästa uppmärksamhet på ännu en sak. Det kanske inom kort kommer att beviljas anslag till en mycket stor järnvägsanläggning, kanske det största anslag af sådan art, som på en gång beviljats i vårt land. Jag syftar på inlandsbanan. Om denna järnväg af Riksdagen föres fram, så tror jag, att alla anslag, som Riksdagen i öfrigt kan undvara för järnvägsbyggnaderna, behöfva tagas i anspråk för detta ändamål.

Det har ofta nog framhållits i denna kammare och särskildt af den talare, som kanske får ordet efter mig, nödvändigheten af att spara med statsmedel, men när det gäller tillämpa denna sunda tanke, då passar den i allmänhet icke. Jag har vågat vid detta tillfälle fästa kammarens uppmärksamhet på de förluster, som genom detta anslag drabbat staten, då det är möjligt, att en och annan tror, att det icke är förenadt med någon förlust eller några utgifter för staten, och att man därför beviljar anslaget så lättvindigt är efter år.

Det är ju vågadt att yrka afslag på anslag, som statsutskottet enhälligt tillstyrkt, men då jag icke anser dessa medel vidare efter 1907 böra utgå, ber jag, herr greve och talman, att få yrka afslag.

Herr Tamm, Hugo: Det är märkvärdigt, huru allt i världen kan ses från två olika synpunkter. Om man ser på alla dessa anslag, som utgått för det enskilda järnvägsnätets utveckling, så är det ju onekligen en sanning, att några järnvägar finnas, hvilka icke hafva realiserat de förhoppningar, som vid dem varit fästade; staten har på ett par af dem gjort bestämda förluster däri-genom, att de icke kunnat fullgöra sina räntelikvider, och på detta sätt hafva räntor och straffräntor vuxit till ganska höga belopp. Herrarna minnes nog, huru detta var fallet med ett par järnvägar, och det är ju äfven en annan järnväg, beträffande hvilken det kan vara fråga om huruvida det icke går på samma sätt. Men taflan har en annan sida, och det är den sidan: huru mycket hafva icke dessa anslag bidragit till det svenska enskilda järnvägsnätets utveckling! Skulle man verkligen, därför att en eller annan järnväg icke kunnat fullgöra sin betalning, alldeles bortse från den ljusa sidan af saken, nämligen att vi här fått ett öfver Sverige spändt järnvägsnät, som i förhållande till invånareantalet kan täfla med järnvägarna i snart sagdt hvilket land som helst? De stora fördelar, som däraf tillflutit landet, torde onekligen högst väsentligt upp-väga de smärre ekonomiska förluster, som staten fått vidkännas. Jag tror således, att jag icke kan anses vara inkonsekvent, när jag yrkar bifall till detta anslag, hvarmed man efter min uppfattning redan har uträttat och fortfarande kommer att uträtta ganska mycket.

Man behöfver icke blicka långt omkring sig för att se, huru

många orter sträfva efter att få järnvägar och kanske äfven därpå hafva behof. Om man då med hjälp af detta anslag kan bereda dessa orter erforderliga kommunikationer, så är det icke annat än godt.

Jag har haft nöjet att sitta på statsutskottets riksgäldsafdelning sedan år 1886, och jag har således under denna tid haft alla dessa järnvägars ekonomiska utveckling för ögonen. Jag minnes mycket väl, när jag de första åren satt där med vår nuvarande talman, huru vi ständigt, när vi kommo till dessa järnvägar, sade: ja, det där våga vi icke titta på, ty det ser så illa ut. Men huru ser det ut nu? Jo, med undantag af ett par tre järnvägar hafva samtliga till fullo betalt, hvad de lånat af staten, och hafva nu ganska goda affärer. Jag tror således, att tidpunkten icke är inne att upphöra med beviljandet af detta anslag. Jag tror, att det fortfarande finnes ganska stort behof därpå, och jag anhåller därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

*Anslag till
länunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*
(Forts.)

Herr Sjöcrona: Då för fem år sedan till kammarens pröfning förelåg frågan om beviljande af ett liknande anslag till län åt enskilda järnvägsanläggningar, så tillät jag mig yttra mig mot detta anslag, och som jag icke sedan dess har ändrat åsikt, anser jag mig skyldig att understödja den förste talarens yrkande.

När för nu flera och trettio år sedan, det var år 1871, Riksdagen började att bevilja anslag för län åt enskilda järnvägsanläggningar — det var då 10 miljoner, som ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande — så hade vi i vårt land ganska få enskilda järnvägar, men sedan dess har, som vi alla veta, det enskilda järnvägsnätet utvecklats på ett sätt, som man då sannerligen icke ens kunde ana. Behofvet af nya järnvägar kan väl således icke nu anses vara lika stort som då. Men det är en annan sak, som då var af stor vikt, och det är, att på den tiden behöfde staten träda emellan med sin kredit för att kunna skaffa de penningar, som erfordrades till järnvägsanläggningar, mot en något så när billig ränta. Jag tror icke, att förhållandet numera är sådant. Här har ju på de senare årtiondena förekommit en mycket glädjande kapitalbildning inom vårt land. Vi se, att den ena banken efter den andra utfärdar inbjudning till aktieteckning, uppgående till miljoner och att man öfverallt får öfverteckning. Jag kan således icke föreställa mig, att icke för ett järnvägsföretag, som är af verkligt behof påkalladt och som är väl grundadt, bör kunna skaffas penningar mot 4 $\frac{1}{2}$ procents ränta, som ju staten skulle betinga sig.

Jag är ofantligt varm vän af kommunikationsväsendets utveckling, och jag skulle visst icke motsätta mig detta anslag, om jag trodde, att ett afslag skulle i någon afsevärd mån inverka menligt på kommunikationsväsendet, men jag kan icke tro detta.

Herr Anderson, Albert: Herr grefve och talman, mina herrar! Af den förste talaren omnämndes, att staten under många år anslagit medel till att utlämna län för enskilda järnvägsbyggnader. Jag tror att vi kunna vara eniga därom, att dessa medel hafva för den allmänna samfärdseln varit mycket välgörande. Stora trakter

Anslag till
länunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.
(Forts.)

af landet hafva därigenom fått kommunikationer. Det är visserligen sant, att staten i några fall icke har fått aftalad betalning för sina lån, men i de allra flesta fall har den fått det.

Det vidrördes också af den förste talaren, att järnvägar hafva anlagts, hvilka hafva konkurrerat med andra redan befintliga. Jag tror att talaren i viss mån har rätt i detta, och det är olyckligt, om man går för långt på detta sätt.

Nu säges det, att landet har vunnit en sådan utveckling, att det är mycket lätt för de personer, som bilda bolag för en järnvägsanläggning, att på enskild väg skaffa sig lån. Jag betviflar detta, ty de nybildade järnvägsbolagen kunna icke hos någon penninganstalt få lån på så billiga villkor, som genom lån af staten erbjudas.

Jag skulle för min del högt beklaga, om Riksdagen afsloge detta anslag. Det kommer, förmodar jag, efter vanlig metod att uttagas af länemedel, och staten kan ju låna för vida billigare ränta än den, för hvilken lån utlämnas till järnvägsbolag. Vårt land är så vidsträckt, har en sådan omfattning, att ännu behövas många enskilda järnvägslinjer för att tillgodose den allmänna rörelsen. En talare har omnämnt inlandsbanan. Jag är öfvertygad om och jag hoppas, att den inom icke för lång tid härefter skall komma till stånd. Men, mina herrar, den kommer också, för så vidt den skall kunna medföra några verkliga fördelar för staten och landet, att behöfva åtskilliga bibanor, hvilka det ankommer på enskilde att åvägabringa.

Jag ber att få instämma i statsutskottets förslag.

Friherre Klingspor: Så lifigt intresserad jag är och alltid har varit för järnvägsbyggnader och landets utveckling, kan jag icke underlåta att yttra mig, då det finnes flera talare, som velat uppträda mot detta anslag. Jag har en alldeles motsatt uppfattning. Min öfvertygelse är, att om endast staten skulle byggt järnvägar och icke några enskilda förekommit, så hade icke landet haft en så stor utveckling, som det nu har. Skulle inga andra järnvägsbyggnader kunnat komma till stånd utan statens medverkan än de, som varit fullt affärsmässiga, så hade vi varit ganska betydligt efter. Statslånen hafva medverkat till att möjliggöra en hel del förbindelser, som eljest icke hade kommit till stånd. Jag vågar till och med påstå, att af dessa lån har staten alldeles säkert fått ett plus i sina inkomster, om vi räkna rätt affärsmässigt. Af de många, på hvilka annuiteterna betalats, har staten i regel haft fördel. Visserligen har staten haft stora förluster på en del järnvägar, som icke betalat sina annuiteter, men förlusterna äro mindre än hvad de synas vara. Hvarför? Jo då järnvägsbolagen ej kunnat betala, så hafva räntorna lagts till lånebeloppet, ofta under en lång följd af år. Därigenom har det uppstått stora skuldbelopp till staten. Skulle man vilja anse det ursprungligen lämnade lånet såsom ett bidrag utan återbetalningsskyldighet, skulle förlustsiffrorna ej synas så stora.

Se vi på de järnvägar, som staten själf byggt, så lämna några

af dem minus i stället för plus å de kapital, som de kostat. Jag vill då till och med säga, att de järnvägar, som gå med förlust, kanske ändå tillfört staten fördelar i det stora hela.

Hvad är det för ett belopp, som vi i allmänhet lämnat i understöd åt enskilda järnvägar! Kanske $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Därmed hafva vi vunnit, att helt nya områden kommit till för samfärdseln. Staten förtjänar på detta. Nya värden uppstå. Nya kommunikationsmöjligheter öppnas. Om än banan icke burit sig, så har den dock varit staten till en ganska väsentlig fördel. Det är min uppfattning, att landet i allmänhet haft stor nytta af de järnvägar, som kommit till stånd på grund af statens låneförmedling. Jag anser, att det vore illa, om vi skulle afklippa möjligheten att erhålla statslån för järnvägsbyggnader. Man tycker tid efter annan, att det byggts så mycket järnvägar, att det ej behöfs flera. De äro emellertid ett led i utvecklingen, och hufvudändamålet med dem är att få nya förbindelser till stånd till stor nytta för jordbruk, handel och industri. Icke tillkommer det oss, att sedan vi skaffat oss järnvägar på vårt håll, afklippa möjligheten för andra att erhålla dylika.

Det är viktigt att icke uppmuntra till personborgen för dessa lån. Herrarne kunna vara vissa om att i bra många fall, där statens medverkan ej skulle kunna anlitas, kommer man att i stället anlita borgen af samhällen och enskilda personer. Det är ett system, som skulle tränga sig fram i än högre grad än nu är fallet, om icke statens medverkan kan påräknas. Om företaget ej går så väl, så är det i så fall en enskild person, som blir lidande, och han kan i regeln icke bära en så stor förlust. Han gör cession för det att han sökt tillföra samhället och staten en fördel.

Jag vill således med mitt uppträdande blott protestera mot hvarje tanke på att man skall sluta med statens låneförmedling i detta fall. Jag vill betona, att denna låneförmedling endast innebär en rättvisa mot stora delar af landet, så länge det visar sig, att ett behof förefinnes för att få understöd af statsmedel i form af lån.

Herr Bildt: Det måste ändå väcka en viss osäkerhet, när man skall fatta ett så viktigt beslut på grund af en enskild persons motion och efter en så mager motivering, som här anförts. Det har sagts, att statslånen varit till stor fördel för landets utveckling, tack vare de järnvägar, som därigenom kommit till stånd. Detta torde vara ostridigt. Frågan är emellertid, om detta behof af statsunderstöd fortfar ännu i detta år. Det har anförts, att det icke skulle möta någon svårighet för ett järnvägsbolag att i de fall, där koncessionen verkligen är fotad på grundliga finansiella beräkningar, upplåna privat kapital. Huruvida detta är förhållandet eller icke, därpå hänger i själfva verket, huru man skall ställa sig till frågan.

Nu omtalas uti motiveringen till motionen, huru många koncessionsansökningar hafva inlämnats, och därpå grundas behofvet af låneunderstöd. Men jag tror, att det för frågans bedömande

*Anslag till
låneunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.
(Forts.)*

*Anslag till
låneunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*
(Forts.)

hade varit önskligt, om man från statsutskottets sida kunnat få upplysning, om dessa koncessionsansökningar afse järnvägsanläggningar, som äro i behof af statslån, eller om dessa anläggningar kunna tänkas vara i stånd att reda sig dem förutan. Får man icke reda på detta, då kan jag icke förstå, hur man skall kunna grunda ett omdöme i denna fråga.

Herr Tamm, Hugo: På den nyss framställda frågan vill jag gifva följande svar från statsutskottets sida. Det ligger visserligen inne koncessionsansökningar, som statsutskottet haft pröfningsrätt öfver, men dessutom inflyta till Kungl. Maj:t ansökningar undan för undan. I fråga om dem beror det uteslutande på Kungl. Maj:ts pröfning, hvilka Kungl. Maj:t vill gifva del af detta anslag. Riksdagen har i många år endast utgått från den regeln att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag under fem år af 7,500,000 kronor, med rättighet för Kungl. Maj:t att efter pröfning utdela af detta anslag. Jag tror icke, att det vore skäl, att Riksdagen inginge i någon pröfning af dessa järnvägslåns utdelande. Erfarenheten från förra tider har visat, att när en järnvägsfråga kommit före i Riksdagen, så körs moralen på porten. Jag tror, att det är en af de farligaste frågor som Riksdagen kan inlåta sig på att afgöra, nämligen hvilka som skulle få statsunderstöd. Utredningen skulle icke blifva så väl gjord och villkoren icke så väl afvägda som under nuvarande förhållanden är fallet. Detta anslag har i allmänhet varit ett minimum, och man ser ju, huru strängt detta anslag tagits i anspråk och huru Riksdagen vid särskilda tillfällen, på grund af Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, måst bevilja ytterligare anslag till än den ena än den andra järnvägsbyggnaden.

Herr Berg, Lars: Det är nog fullkomligt riktigt hvad den första ärade talaren anförde, att detta anslag förr i tiden varit synnerligen välsignelsebringande. Det har hjälpt till att spanna om vårt land ett järnvägsnät, som är vårt enda storverk under adertonhundratalet. Jag tror också, att det äfven framdeles kan blifva nödvändigt att bevilja dylika anslag. Men jag har begärt ordet för att härvid framhålla en särdeles viktig sak, som jag nog en och annan gång förr antydtt i kammaren och som är af den allra största betydelse för den allmänna trafiken i framtiden. Det är nämligen så, att hvarje järnvägskoncession innefattar ett mycket vidsträckt monopol. Vi lefva ju ogärna under slika förhållanden. Vi hafva upphäft och sökt värja oss ifrån sådana privilegier, som dock omärkligt smugit sig öfver land och rike, så att säga, järnvägsledes. I denna fråga har nämligen Riksdagen, afskräckt af de första järnvägsstriderna, helt och hållet kastat ifrån sig all tanke på fara från de enskilda järnvägarne och öfverlämnat omsorgen om dem till Kungl. Maj:t. Vi hafva, såsom den siste talaren sade, numera ingenting med den saken att skaffa. Vi hafva lämnat den till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t beviljar nådeligen monopolen, men icke vanliga monopol på vissa år — utan för evig tid. Våra

svårigheter i början af järnvägsaeran voro ganska stora och järnvägsfebern än större. Vårt bankväsende och våra finanser voro så ställda, att det var, hardt när, omöjligt att åstadkomma några järnvägar utan att staten träder hjälpare emellan, och det har varit en lycka och en välsignelse att så skett. Men nu är detta vida mindre nödigt än förr, men däremot är det mera nödigt än förr både att se till, huru järnvägskoncessionerna beviljas och hvad de i själva verket betyda, samt äfven att erinra järnvägsägaren, att han har icke blott rättigheter, utan äfven skyldigheter mot det allmänna. Det finnes, mig veterligen, icke något annat folk, som upplåter järnvägskoncessionerna på evig tid, utan de äro alltid ställda på viss tid. I allmänhet äro de meddelade på sådana villkor, att järnvägen efter koncessionstidens slut kostnadsfritt tillfaller staten. Man har nämligen i alla länder redan erfärit, och man skall lika säkert äfven hos oss komma att få erfara, att de enskilda järnvägarna äro eller snart blifva en stat i staten, som inbjuda till ringbildningar och truster, under hvilka produktionen och hela samhället komma att sucka. Man har försökt i Frankrike — där äga de enskilda järnvägarna en särskildt intressant historia — likaså i England med oafbrutna lagstiftningsåtgärder för att förhindra de öfvergrepp, som de enskilda järnvägarna föröfva på handel, rörelse och industri och som icke andra länder än de allra rikaste skulle kunnat bära.

Dessa åtgärder hafva dock icke hjälpt. För att lätta trafiken har man i dessa länder lämnat nya koncessioner å parallela järnvägslinjer invid de gamla linjerna för att bryta deras öfvervalde, men utan att på ringaste vis hafva lyckats. Detta har då endast framkallat nya trustbildningar. Det är sålunda verkligen på tiden att allvarligen betänka, att då hos oss högst få järnvägar kunna finansiera sig själva utan statens understöd, så bör man också se till, att åtminstone koncessionsvillkoren blifva betryggande för den allmänna rörelsen. I andra länder, där man vanligen tager hand om villkoren för järnvägskoncessionerna i representation till exempel i Danmark, där går man så till väga, att man formligen utfärdar en lag för hvarje koncession. Om Riksdagen i vårt land åter skulle, såsom den förste talaren påstod, förlora all sin moral, ifall Riksdagen öfvertog koncessionsväsendet! så är det naturligen icke skäl, att representationen här lägger sig däri. Men nog bör man i så fall göra noggranna bestämmelser i form af koncessionslagar, som ordna den saken så, att alla dessa af mig antydda olägenheter undanröjas. Såsom en gammal målsman för kommunikationerna vill jag visst icke för alltid yrka bestämdt afslag på detta anslag, men jag skulle gärna vilja yrka det i dag och för i år, för att under tiden få sådana koncessionsbestämmelser beslutade. Af en sådan väntetid kunde ingen skada men säkerligen stort gagn uppstå.

Herr Bildt: Statsutskottets ärade ordförande missförstod mig, om han trodde, att jag framställde det önskemålet, att Riksdagen skulle afgöra, hvilka järnvägsanläggningar som skulle få statslån.

*Anslag till
läneunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*
(Forts.)

*Anslag till
lånunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*
(Forts.)

Det har icke varit min mening, och ett sådant förslag tror jag icke har någon genklang här i kammaren. Jag vet mycket väl, att Kungl. Maj:t beviljat sådana järnvägslån, ehuru äfven undantag gjorts, då i enstaka fall framställning om låneunderstöd äfven gjorts till Riksdagen.

Det är emellertid icke därom frågan är nu, utan frågan är, om det finnes ett verkligt behof. Utskottet säger visserligen, att det lika med motionären finner det lämpligt att summan beviljas. Men frågan afsåg att få veta, om ett verkligt behof af statslån föreläge, och jag kan endast konstatera, att man på denna fråga icke fått något svar.

Herr Anderson, Albert: Det är under en lång tidrymd, som staten lämnat lån till enskilda järnvägar på ungefär samma villkor, som nu äro här föreslagna. De förslag, som framställts om sådana lån, hafva tillkommit genom motioner inom Riksdagen. År 1871 beviljades på enskild motion 10 miljoner kronor. År 1876 beviljades äfven 10 miljoner kronor. Sedermera har under hvar och en af följande femårsperioder beviljats $7\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Alla anslagen hafva beviljats på grund af enskild motion.

Det kan väl i själfva verket icke bestridas, att icke dessa lån hafva varit till fromma för landet. De hafva utvecklat dess kommunikationsväsende på ett sätt, som, om staten ensam skulle tagit hand om det, icke hade kunnat åstadkommas. Herrarna känna väl till huru många enskilda järnvägar, vi hafva här i landet. De ombesörja trafiken på ett fullt tillfredsställande sätt. Huru skulle det hafva gått, om vi icke haft sådana? Icke kan det ifrågasättas, att staten skulle ha bekostat alla dessa?

Jag får säga, att det skulle vara beklagligt, om Riksdagen nu afslog statsutskottets förslag. Jag ber särskildt få erinra om, att om den så kallade inlandsbanan kommer till stånd, hvilket jag hoppas och tror, så behöfver den ovillkorligen några vägar åt sidorna, för att kommunikationerna må blifva något så när fullständiga och för att den skall kunna i någon mån blifva räntebärande för staten, men tillkomsten af dessa banor måste uppkomma på enskildes initiativ. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Schotte: I anledning af en talares här i afton gjorda förfrågan, huruvida behofvet ef ett dylikt anslag, som här af statsutskottet föreslagits, skulle föreligga, ber jag få meddela, att under hela den föregående period, som liknande anslag varit ställt till Kungl. Maj:ts förfogande, det varit synnerligen eftersökt och att Kungl. Maj:t icke kunnat tillfredsställa alla de ansökningar om statslån, som inkommit. Åtminstone tvenne ansökningar ligga för närvarande inne, för hvilka medel icke kunna beredas, om icke detta anslag kommer till stånd. Jag bör kanske tillägga, att under de senaste 20 åren har Kungl. Maj:t icke gjort någon framställning i detta ämne, utan alla dessa lånemedel hafva på enskild motionärs framställning ställts till Kungl. Maj:ts förfogande.

Grefve Hamilton: Jag begärde egentligen ordet för att bemöta talaren på norrlandsbanken, men han har redan fått svar på sin fråga. Jag föreställer mig, att, om något behof icke härvidlag yppar sig, komma icke penningarne att användas, men yppar sig ett behof, är det af stort gagn att hafva detta anslag.

En ärad talare framhöll, att de enskilda järnvägarne kunde få sådana medel på enskild väg. Ja, sådana järnvägar, i fråga om hvilka man på förhand vet, att de skulle blifva lönande, behöfva icke något understöd af staten; men då det däremot gäller trakter, där man misstänker, att det skall möta svårigheter att få järnvägens räntabel, där är det, som staten skulle träda emellan. Statens uppgift därvidlag är icke uteslutande att få ränta på sina penningar, utan att med dessa anslag söka utveckla förhållandena inom de orter, genom hvilka sådana järnvägar gå, och dymedelst skapa nya skatteobjekt. Jag tror, att man ofta här i Riksdagen drivit en järnvägspolitik, som icke varit klok, enär man blott tänkt på att tillförsäkra staten inkomster. Men, som sagt, det är icke det frågan i första rummet här bör gälla, utan det är utvecklingen af vårt lands lif i olika riktningar och därmed höjandet af dess skatteförmåga — det som är hufvuduppgiften.

Herr Lars Berg har framhållit, att dessa enskilda järnvägar borde efter vissa år hemfalla till staten. Ja, det är möjligt, att man äfven med ett sådant villkor skulle kunna få de behöfvida järnvägarne till stånd, men i allmänhet är det, då man startar en dylik järnväg, ganska riskabelt, och aktieägarne ha vanligen icke just så stora förhoppningar att inom den närmaste tiden få någon ränta på sina penningar. Skall man då därtill lägga det villkoret, att de en gång i framtiden, då järnvägen möjligen blifvit räntabel, skola nödgas lämna den till staten, då föreställer jag mig, att det icke blir så många enskilda järnvägsbyggnadsföretag inom vårt land.

Jag ber, herr talman, att få förena mig med dem, som yrkat bifall till statsutskottets förslag.

Herr Wester: Det yttrades nyss från statsrådsbanken och upprepades af den siste talaren, att det förefinnes ett behof att få penninglån till järnvägsbyggnader. Ja, det torde vara ett allmänt känt faktum, att ett dylikt behof att få låna penningar ständigt förefinnes, men hvilka enskilda järnvägar är det som låna? Jo, icke de, som äro ekonomiskt bärkraftiga, utan de svaga, som icke kunna erhålla penningar på annat sätt. Visserligen är räntan å dessa statslån jämförelsevis låg, men det är så många och stränga bestämmelser och villkor i öfrigt, som järnvägsbolagen därvid måste underkasta sig, att de, som så kunna, undvika dylikt statsunderstöd. Jag tror fortfarande, att det vore lämpligt att nu afslå denna framställning, och jag vill erinra därom, att detta utesluter icke möjligheten för att enskilda järnvägsbyggnader äfven framdeles kunna under vissa villkor beredas understöd från statens sida.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad

*Anslag till
låneunder-
stöd för
enskilda
järnvägsan-
läggningar.*
(Forts.)

utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 2 och 3 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ersättande af förskjutna medel till aflönande af extra biträden hos arméförvaltningen under åren 1904 och 1905,

n:o 49, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ersättande af utgifter för förvärfvandet och anordnandet af skjutfält för Gottlands artillerikår,

n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående täckande af vissa utaf arméförvaltningen utgifna förskott, och

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående inlösen af åtskilliga officers- och underofficerskärer tillhöriga byggnader å mötesplatser m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning för betande hemdjur, som skadas genom järnvägsdrift, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Angående
det vitsord,
som tillkom-
mer
fjärdings-
mans intyg
om delgif-
ning.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 2 och 3 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 17, i anledning af väckta motioner om ändring af 11 kap. 38 § rättegångsbalken.

I en inom Första Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 26, hade herr *Hägglund* föreslagit »att Riksdagen måtte för sin del besluta, att sådant tillägg till 11 kap. 38 § rättegångsbalken göres, att åt fjärdingsmans intyg, då han erhåller delgiftningsuppdrag för det allmänna, gifves samma vitsord, som, enligt åberopade lagrum, tillkommer intyg af kronofogde, stadsfogde, länsman och notarius publicus.»

Enahanda förslag hade inom Andra Kammaren i motion n:o 103 framställts af herr *S. L. Olsson* i Älfvalsåsen.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på angifna grunder hemställt, att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motioner, för sin del antaga följande

*Angående
det vitsord,
som till-
kommer
fjärdings-
mans intyg
om delgif-
ning.*

Lag

om ändrad lydelse af 11 kap. 38 § rättegångsbalken.

Häri genom förordnas, att 11 kap. 38 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Intyg af två stämningmän, emot hvilka ej förekommer jäf, som om vittnen är stadgådt, gälle såsom fullt bevis att delgifning blifvit så verkställd, som intyget innehåller. Enahanda vitsord tillkomme intyg, som meddelats af kronofogde, stadsfogde, länsman eller notarius publicus eller af svensk konsul eller vid svenskt konsulat anställd tjänsteman, så ock intyg af fjärdingsman, då han verkställt delgifningen efter förmans uppdrag. Skriftligt erkännande om delgifning vare ock, där det är genom intyg af en ojäfvig stämningman bestyrkt, ansetts såsom fullt bevis om delgifningen.

(Forts.)

Herr Trygger: Den lagändring, som lagutskottet här enhälligt föreslagit, förefaller, när man hastigt läser betänkandet, att vara en bagatellfråga. Den gäller nämligen icke någonting annat än att tillerkänna intyg af fjärdingsman, då han verkställt delgifning efter förmans uppdrag, full beviskraft därom, att delgifningen är så verkställd som intyget utvisar. Den föreliggande frågan är emellertid i själfva verket icke någon obetydlig fråga, utan en stor och viktig principfråga. Det är nämligen så enligt den svenska rätten — i hvilket afseende denna för öfrigt öfverensstämmer med åtskilliga främmande länders lagstiftning — att man icke anser sig böra tillerkänna en myndighets, en tjänstemans eller betjäntens intyg utan vidare full beviskraft, utan man skiljer mellan olika myndigheter och funktionärer. För att taga ett exempel vill jag nämna, att domstolsprotokoll har den allra största beviskraft, under det att andra myndigheters skriftliga utsagor ha mindre beviskraft och betjäntes utsagor ofta ingen alls. Man har trott, att hos oss gränsen i allmänhet skulle vara att finna ungefär på den plats, där man har kronofogdarne, så att dessas och högre myndigheters utsagor hade beviskraft, men däremot dem underordnade tjänstemäns liksom betjäntes intyg saknade sådan. Huru skall man då göra med dessa senare? Jo, man skall höra dem som vittnen; det är sättet att få fram sanningen. Man har ansett det vara alltför riskabelt för de enskilda och för rättssäkerheten att tillerkänna dessa lägre funktionärers skriftliga intyg så stor kraft, att hvar och en skall böja sig därför, till dess han kan bevisa motsatsen af hvad de sagt. Lagutskottet tyckes nu vara af en annan uppfattning härutinnan. Det har sagts, att inga praktiska skäl tala för den föreslagna förändringen, åtminstone icke i någon betydligare grad, men att utskottet funnit, att motionen går i »rätt principiell riktning». Ja, menar man med »principiell» något, som är oberoende af svensk lagstiftning, då vill jag icke disputera vid

*Angående
det vitsord,
som till-
kommer
fjärdings-
mans intyg
om delgif-
ning.*

(Forts.)

detta tillfälle om saken; men säkert är, att föreliggande förslag går stick i stäf mot den uppfattning, som i den svenska lagstiftningen gjort sig gällande.

Den grundsats, hvars tillvaro jag nu påpekat, har emellertid genombrutits i vissa speciella fall. Ett af dem är det, som föreligger med afseende å delgifning af framför allt stämningar, men äfven af vissa andra myndigheters beslut. Grundsatsen har där modifierats först och främst på det sättet, att ett intyg af kronofogde, stadsfogde eller länsman utan vidare tillerkännes full beviskraft. Jag sade, att den allmänna gränsen går ungefär vid kronofogden. Vår utsökningslag visar den gamla ståndpunkten, i det att kronofogdens intyg där icke äger full beviskraft, om han icke har med sig ett ojäfvigt vittne. Men här i detta fall, då det gäller delgifning, har man tillerkänt de nämnda funktionärernas intyg vitsord, att delgifningen är så förrättad, som af dem intygats. Och därom är icke något att säga.

Men man har gått än längre ned och kommit till stämmingsmännen. Med afseende å dem säger vår lag, att det skall vara två ojäfviga stämmingsmän, för att deras intyg i fråga om delgifningar skall godkännas såsom fullt bevis. Är det blott en ojäfvig stämmingsman, kan hans intyg ej godkännas, om han icke får skriftligt erkännande af den person, hvilken erhållit delgifningen. Detta sista är en koucession, som går synnerligen långt; och här i kamraren uttalades, då bestämmelsen därom antogs, synnerligen stora betänkligheter gentemot deusamma.

Men hvad föreslår nu lagutskottet? Jo, att då fjärdingsman — som enligt vår lag är stämmingsman utan särskildt förordnande — verkställer delgifning af stämning på förmans uppdrag, till exempel på länsmans uppdrag, skall hans intyg därom utgöra fullt bevis, trots att han är ensam och icke får något erkännande af den person, till hvilken delgifningen skett. Detta fjärdingsmannens skriftliga intyg skulle således få samma vitsord som intyg af kronofogde eller länsman, något, som innebär ett väsentligt undantag från den allmänt gällande regeln.

Om vi nu se till, hvilken ståndpunkt lagen i andra fall intager i afseende å personer, som kunna jämföras med fjärdingsmännen, så heter det i kap. 17 § 11 rättegångsbalken, att »vakter och de, som rättens eller Konungens befallningshafvandes bud och ärende gå, må själfve edligen vittna om det, som dem i ty fall händer, så ock om det de uträttat, där ej andra vittnen till äro». Således, med afseende å dem rent af ifrågasätter man, om de skola få vittna alls, och de få göra det blott för den händelse, att icke andra vittnen äro till. Att man nu är liberalare i fråga om delgifning, må så vara, men att man skulle släppa först vittneseden och sedan äfven den fordran, att de delgifvande skulle vara två, och nöja sig med en, oberoende af om den, till hvilken delgifningen skett, meddelat skriftligt erkännande, det förefaller mig ganska betänkligt. Herrarne skola komma ihåg, att det är icke småsaker, frågan gäller. Det gäller här bland annat delgifning af stämning i brottmål, och lagstiftaren har själf visat, att han är mycket mån om att ha

säkerhet för, att stämning i brottmål verkligen blifvit delgifven den person, som är svarande i målet. Ty medan man i civila mål kan i vissa fall ersätta stämningens verkliga delgifning med dess anslående å svarandens husdörr eller dess offentliggörande i de allmänna tidningarne, är sådant förbjudet i brottmål. Där vill man ha full visshet om, att den person, som behandlas som svarande, verkligen också erhållit laga kallelse att infinna sig för att försvara sig. Men just i dessa viktiga mål vill man nu låta fjärdingsmans intyg utan vidare göra till fyllest. Då kan man fråga: hvad är det för skäl, som skulle föranleda oss att sålunda bryta mot de rättsprinciper, hvilka i vårt land gjort sig gällande? Jo, skälet är det, att i annat fall skulle denne stackars fjärdingsman utsättas för att själf få bekosta den persons inställelse, som skulle behöfva närvara som vittne vid stämningens delgifning, eller också skulle länsman eller annan tjänsteman, som förordnat fjärdingsmannen, få göra det. Hvad fjärdingsmannen beträffar, så aflönas han ju af kommunen; och skulle verkligen på här antydt sätt vållas honom kostnader, som väsentligen inkräkta på hans aflöning, får man väl gifva honom större aflöning. Jag vågar för öfrigt påstå, att där fjärdingsmannen kommer för att delgifva en stämning, får han — i de ojämförligt flesta fallen — skriftligt erkännande af den, hvilken stämningen delgifves. Det blir sålunda blott i undantagsfall, då den, å hvilken stämning begärts, visar tredska, som det föreligger behof af att tillkalla en person som vittne. Det må emellertid vara huru som helst med den saken, man bryter icke en viktig rättsgrundsats för att tillgodose ett så obetydligt ekonomiskt intresse som det, hvarom i detta fall är fråga; och jag kan för min del icke tänka mig, att kammaren skulle vilja vara med om att vidtaga en sådan ändring i gällande rätt. Jag ber för öfrigt få fästa uppmärksamheten på, att det här gäller icke blott stämning till under rätt, utan äfven kommunikationer i besvärsmål, som dragits under högre rätt och inför Kungl. Maj:t.

Jag yrkar, herr grefve och talman, afslag å utskottets hemställan.

Herr Sjöcrona: Såsom kammarens ledamöter säkerligen erinra sig och dessutom kunna inhämta af det föreliggande lagutskottsbetänkandet, väcktes vid sistlidna års lagtima riksdag motion därom, att Riksdagen måtte besluta, att af statsmedel skulle utgå ersättning till de stämningmän, hvilka biträda fjärdingsmän med delgifningar af stämningar i brottmål samt andra offentliga och allmänna handlingar. Det ansågs nämligen obilligt, att fjärdingsmännen måste af egna medel aflöna dylika biträden, som de voro tvungna att ha med sig, eftersom deras egna intyg icke tillerkändes fullt vitsord. Statsutskottet afstyrkte denna framställning, men sade i sitt utlåtande, att saken kunde hjälpas på det sättet, att åt fjärdingsmans intyg, då han erhåller delgifningsuppdrag för det allmänna, borde gifvas samma vitsord, som nu tillkommer intyg af länsman, vid hvilket förhållande behofvet af särskild ersättning af statsmedel åt stämningmän bortföle. Detta statsutskottets ut-

*Angående
det vitsord,
som till-
kommer
fjärdings-
mans intyg
om delgif-
ning.*

(Forts.)

Angående
det vitsord,
som till-
kommer
fjärdings-
mans intyg
om delgif-
ning.

(Forts.)

låtande bifölls då af båda kamrarna, utan att något yttrades an-
gående motiveringen, och man får således antaga, att Riksdagen
godkänt utlåtandet i dess helhet. Riksdagen har således själf gifvit
anvisning om, att denna fråga borde lösas på det sätt, som lag-
utskottet nu enhälligt tillstyrker. Att det skulle kunna möta några
betänkligheter i afseende å trovärdigheten af fjärdingsmans intyg
beträffande en så enkel sak, som att han tillställt eller delgifvit en
person en kallelse eller kommunikation på förmans uppdrag, kan
jag icke föreställa mig. Fjärdingsmannen utses ju på kommunal-
stämman, och man får väl antaga, att därvid icke utses andra än
trovärdiga personer. Då han på förmans uppmaning verkställer
dylik delgifning, handlar han under tjänstemannaansvar, och huru
skall man då kunna tänka sig, att han afgifver ett oriktigt intyg?
Det är åtminstone så pass mycken säkerhet för, att hans intyg
skall vara riktigt, som rimligen kan begäras.

Nu sade den förste ärade talaren, att principen vore den, att
man i fråga om tillerkännande af vitsord åt tjänstemäns intyg
borde stanna vid kronofogdarne. Men såsom han själf anmärkte,
har redan från den principen gjorts undantag beträffande delgifning
af stämningar m. m., i det att i sådana fall fullt vitsord tillerkännes
intyg af både stadsfogde och länsman och svensk konsul eller vid
svenskt konsulat anställd tjänsteman. Det kan väl då icke vara
någon fara att ytterligare utvidga bestämmelsen därhän, att den
får gälla äfven fjärdingsman, då han handlar på förmans uppdrag.

Den förre ärade talaren anmärkte också, att kronofogde måste
ha vittne med sig, då han verkställer utmätning. Men det är väl
dock en helt annan sak att verkställa en sådan förrättning som
utmätning än att verkställa en delgifning. I det förra fallet är
det fullt befogadt, att vederbörande bör hafva med sig en person,
som kan vittna om, huru det gått till. I det senare fallet åter
gäller det icke annat än en delgifning af en kallelse.

Vidare påminde den ärade talaren, att »vakter och andra, som
rättens eller Konungens befallningshafvandes bud och ärenden gå må
själfve edligen vittna om det som dem i ty fall händer», men där
stannade talaren. Han borde emellertid ha fortsatt, ty då skulle
kammaren ha funnit, att de få vittna »så ock om det de utträttat,
där ej andra vittnen till äro». Förhållandena äro således därvidlag
ganska jämförliga med dem, hvarom här är fråga. Här skulle fjär-
dingsman, då han på förmans uppdrag besörjer delgifning, få vittna
om hvad han i sådant hänseende själf utträttat. Jag kan således
icke föreställa mig annat, än att kammaren bör stå fast vid den
anvisning, Riksdagen själf gifvit genom att bifalla utskottets hem-
ställan; och jag tillåter mig att därom framställa yrkande.

Herr Trygger: Nog har jag många gånger hört, att Riks-
dagen skulle vara bunden, särskildt i lagfrågor, af hvad den sagt i
sina skrivelser, äfven om dessa blott gått ut på en utredning af
en viss fråga, men att vi kommit så långt, att den omständigheten,
att *statsutskottet* ifrågasätter — icke förordar, utan blott ifråga-
sätter — huruvida icke en lagfråga kunde lösas på ett visst sätt,

skulle utgöra ett skäl och ett tvingande skäl för Riksdagen att sedan lösa frågan på det sättet, trots det att man inser, att den antydda lösningen strider mot våra rättsprinciper, det synes mig vara att gå bra långt. Jag har alltid haft stor vördnad för statsutskottet, men att det skulle blifvit en sådan auktoritet i lagfrågor, är väl ändå något för mycket begärtd; och jag tror, att statsutskottets medlemmar själfva skulle vara svårare att ljuga i en enkel tillerkände dem så stor sakkunskap på det juridiska området.

Den ärade ordföranden i lagutskottet sade, att det är en så enkel sak att delgifva en stämning, att det icke kan möta någon betänklighet att tillerkänna fjärdingsmans intyg därom vitsord som fullt bevis, trots det, att han är ensam, och trots det, att detta hans intyg icke är beedigadt. Men då vågar jag hemställa till honom, huruvida det egentligen kan anses vara svårare att ljuga i en enkel fråga än i en mera komplicerad. Jag kan icke finna, att en fjärdingsmans trovärdighet utan vidare är större, därför att han yttrar sig i en enkel fråga än i en komplicerad. Är det någon, som omedvetet säger något, som icke är riktigt, då äger naturligtvis frågans mer eller mindre invecklade beskaffenhet en större betydelse, ty man kan i en komplicerad fråga lättare bedraga sig själf, men då det här gäller en farhåga för, att vederbörande skulle medvetet intyga något, som icke skett, så kan åtminstone jag för min del icke förstå, att det därvidlag skulle hafva något att betyda, om det är ett enkelt eller ett mera kompliceradt faktum, som skall af vederbörande intygas.

Jag kan icke hjälpa, att jag måste vidhålla min ståndpunkt. Jag gör det sannerligen icke därför, att jag på något sätt vill opponera mig mot lagutskottet, utan därför att saken för mig som jurist framstår såsom synnerligen viktig. Lagutskottets förslag innebär ett sönderbrytande af de rättsprinciper, som behärska vår processrätt, och detta utan något nödtvång, ty då fjärdingsmans intyg om delgifning, så snart han fått den stämdes erkännande, tillerkännes kraft af fullt bevis, synes det mig, att man har gått så långt, som man öfver hufvud taget kan gå. Och utskottets förslag till lagändring är sålunda, såvidt jag kan förstå, icke möjligt att antaga.

Herr Sjöcrona: Med anledning af herr Tryggers senaste yttrande ber jag endast få göra den erinran, att man aldrig kan genom någon lag förhindra, att människor ljuga. Men detta bör icke utgöra något hinder för, att man i lagen tillerkänner vitsord åt en persons intyg, där det, som han intygar, är af den enkla beskaffenhet, att det kan förutsättas, att han mäktar fullt bedöma innehållet af hvad han intygar.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

*Angående
det vitsord,
som till-
kommer
fjärdings-
mans intyg
om delgif-
ning.*
(Forts.)

Angående
det viltsord,
som till-
kommer
fjädungs-
mans intyg
om delgif-
ning.

Herr *Trygger* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 17, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 31;

Nej — 42.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 3 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner *dels* med förslag till lag om ändrad lydelse af 42, 44 och 61 §§ i lagen den 28 juni 1895 om aktiebolag samt till lag om ändrad lydelse af 25, 27 och 43 §§ i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, *dels* med förslag till lag om ändrad lydelse af 36, 38, 57, 86, 88 och 114 §§ i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse, *dels ock* med förslag till lag om ändring i vissa delar af lagen den 18 september 1903 angående solidariska bankbolag samt till lag om ändring i vissa delar af lagen den 18 september 1903 angående bankaktiebolag.

Lagförslag
om ändrad
lydelse af
vissa §§ i
lagen om
aktiebolag.

Punkten 1.

Genom proposition, n:o 31, af den 26 januari 1906, hvilken till lagutskottet hänvisats, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, utdrag af i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag om ändrad lydelse af 42, 44 och 61 §§ i lagen den 28 juni 1895 om aktiebolag.

Härigenom förordnas, att 42, 44 och 61 §§ i lagen den 28 juni 1895 om aktiebolag skola erhålla följande ändrade lydelse:

42 §.

Fullmakt eller afhandling, som för aktiebolag skriftligen utfärdas, skall undertecknas å dess vägnar och med utsättande af dess firma. Vid firmateckning skola de, som äro berättigade att teckna firman, jämväl underskrifva sina namn.

Firman skall, där ej annorlunda blifvit bestämdt, tecknas af styrelsens alla ledamöter gemensamt.

Är fullmakt eller afhandling, som för bolaget utfärdas, ej behörigen underskrifven å dess vägnar, svare de, som handlingen underskrifvit, en för alla och alla för en, såsom för egen skuld, för hvad på grund af fullmakten eller genom afhandlingen slutits.

44 §.

Ej må prokurist för aktiebolag antagas.

61 §.

Under likvidation skall bolagets firma tecknas med tillägg af orden »i likvidation».

I öfrigt skall hvad i 42 § finnes föreskrifvet i fråga om underskrifvande af fullmakt eller afhandling, som under bolagets bestånd å dess vägnar utfärdas, så ock om påföljd för försummelse härutinnan äga motsvarande tillämpning under bolagets likvidation.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1907.

Utskottet hade i föreliggande punkt hemställt, att Riksdagen måtte antaga det i propositionen n:o 31 innefattade förslag till lag om ändrad lydelse af 42, 44 och 61 §§ i lagen den 28 juni 1895 om aktiebolag.

Herr Afzelius: Efter som det är sista ärendet på föredragningslistan, som nu är före, tillåter kanske kammaren att jag gör en liten anmärkning, oaktadt jag icke ämnar framställa något yrkande.

Det är ej sällan man får höra: »icke är det någon konst att skriva lag, blott man vet, hvad man vill». I detta fall visste man mycket väl hvad man ville — och hvad man ville var icke någon särdeles betydande sak — men icke dess mindre tyckes förslaget förhistoria visa, att det är allt annat än lätt att skriva lag. Där var tillsatt en stor kommitté, som hade att omarbete hela bolagslagstiftningen. Denna tog saken om hand; därvid framställdes tvenne förslag; tre ledamöter enade sig om ett, det ogillades af de tre andra, hvilka reserverade sig och framlade ett annat. Så kom ärendet till regeringen, då justitieministern lämnade båda förslagen å sido och framlade ett tredje, hvilket enligt min uppfattning icke heller är fullt lyckligt. Jag skall bedja få angifva i hvilket afseende.

*Lagförslag
om ändrad
lydelse af
vissa §§ i
lagen om
aktiebolag.
(Forts.)*

Lagförslag
om ändrad
lydelse af
vissa §§ i
lagen om
aktiebolag.
(Forts.)

I 42 paragrafen aktiebolagslagen, sådan den nu lyder, heter det: »skriftlig afhandling, som för aktiebolag ingås, skall undertecknas å dess vägnar och med utsättande af dess firma. Vid firmateckning skola de, som äro berättigade att teckna firman, jämväl underskrifva sina namn.» Således få vi här veta, huru en afhandling, som ingås för ett aktiebolag, skall presentera sig i yttre måtto. Den behöfver icke underskrifvas af styrelsen såsom sådan utan af den eller dem, som äro berättigade till firmans tecknande. Nu har högsta domstolen — jag har också deltagit i ett sådant beslut — ansett, att detta om firmans tecknande *icke* hänför sig till rättegång. Detta därför att först i 44 paragrafen — det var 42 paragrafen jag nyss läste upp — står taladt om, huru ett aktiebolag företrädes i rättegång, nämligen genom styrelsen; således menade man, att i rättegång gäller icke skrift, som icke är undertecknad af bolagets hela styrelse; 42 paragrafens stadgande om firmatecknandet gäller icke här. Denna tolkning har medfört, att i åtskilliga fall bolags talan som det heter »slopats», och lika mycket för domstolarne som för allmänheten har det känts såsom ett behof att afhjälpa detta och låta äfven rättegångsskrifterna komma under denna bestämmelse om firmans tecknande. Det var uppgiften, syftet med lagförslaget.

Huru gjorde man nu? Jo, som det fall, hvilket oftast hade mött, var, att en rättegångsfullmakt ogillats, så satte man in i Kungl. Maj:ts förslag: »fullmakt», och så fortsätter lagförslaget: »eller afhandling, som för aktiebolag skriftligen utfärdas, skall undertecknas» o. s. v. Jag skall icke fästa mig vid detta: »afhandling» som för aktiebolag skriftligen utfärdas; jag har mycket svårt att fatta, hvad som menas med att »utfärda en afhandling»; det lämnar jag åsido, jag vill icke märka ord, som man säger. Hvad jag fäster uppmärksamheten vid är följande. Det gifves två sätt, hvarpå man kan uppträda i rättegång; dels kunna parterna uppträda själfva och dels kunna de göra det genom ombud. Ombudet skall ha fullmakt, och den faller under den nya 42 paragrafen, den kan undertecknas på detta sätt. Men det finnes en rättegångs-procedur, som heter besväröfvarande, där man för talan skriftligen, där man ingifver skrifter och där fullmakt icke skall förekomma. Således, ett aktiebolags besvärsskrift skall undertecknas för bolaget. Huru skall detta ske? Är 42 paragrafen därpå tillämplig? En besvärsskrift är icke en fullmakt. Är det en »afhandling»? Det kan icke vara en afhandling, då fullmakt icke är afhandling. En afhandling är något tväsidigt, något ömsesidigt, och därför heter det också nu i lagen riktigt: »som *ingås*». En sträng tolkning — icke något ordrytteri utan en tolkning — skulle således leda till följande resultat: fullmakt i rättegång för aktiebolag får utfärdas af den, som har rätt att teckna firman, men en besvärsskrift får icke undertecknas på detta sätt, ty den är hvarken fullmakt eller afhandling. Vill ett bolag i besvärsmål få nytta af den nya bestämmelsen måste det äfven där betjäna sig af fullmäktig.

Nu vill jag visserligen säga, att domstolarne nog icke komma att tillämpa lagen på detta sätt. De komma att fästa sig mer vid lagens mening eller, rättare sagdt, mer vid hvad man äsyftat med

lagändringen, än vid det sätt, hvarpå det skett. Därför gör jag icke heller något yrkande om ändring, ehuru det enligt min uppfattning vore mycket lätt att gifva en tillfredsställande formulering i detta fall — hufvudsakligen genom utbyte af det olämpliga ordet »afhandling» mot »handling». Anledningen, hvarför jag velat göra denna anmärkning, är, att jag velat förekomma att den lagens lydelse, som nu fastställes och som jag finner mindre riktig, slås fast och fortfarande kommer att gälla, oaktadt nu pågår omarbetning af hela bolagslagen; jag har blott vid den anmärkning jag gjort velat fästa den förhoppning, att man vid omarbetningen må taga ifrågavarande stadganden i förnyadt öfvervägande och gifva dem en riktig och fullt tillfredsställande form.

Lagförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i lagen om aktiebolag.
(Forts.)

Herr Sjöcrona: Den siste ärade talaren, hvars ord med rätta gäller mycket i lagfrågor, har icke gjort något yrkande, men jag anser mig ändå skyldig att säga några ord med anledning af hvad han anförde.

Jag vill då nämna, att jag, i full öfverensstämmelse med hvad den siste talaren antydde, har i utskottet gjort framställning därom, att såväl den nu föredragna 42. som i motsvarande paragrafer i de andra lagarna skulle affattas så, att fullmakt eller »andra skriftliga handlingar» som för bolag utfärdas skola vara undertecknade o. s. v. — således icke *afhandlingar* utan *handlingar*. Därmed skulle vara afhjälpt den otydlighet eller ofullständighet, som den siste talaren anmärkte. Jag ansåg mig kunna göra ett sådant yrkande, därför att jag är af den meningen, att ett bolag bör alltid sätta ut sin firma på de handlingar som det utfärdar, och det är väl också hvad som i allmänhet sker. Utskottet kände dock sig tveksamt, om icke detta skulle i vissa fall kunna förorsaka, att, om firmas tecknande å en handling underlåtes, då handlingen icke var fullmakt och icke heller afhandling, hvarigenom bolaget förband sig till något, sådan handling kunde komma att till skada för bolaget ogillas, och därför ansåg utskottet bäst att stanna vid den af Kungl. Maj:t föreslagna samt af högsta domstolen granskade och godkända redaktionen. Nu tror jag i alla fall icke — och det har den förste talaren erkänt — att det är någon vidare fara med det af honom anmärkta förhållandet. Med den ifrågavarande lagstiftningen åsyftas ju blott att få fullt och klart uttaladt, att en fullmakt, som är undertecknad af firmatecknaren och med utsättande af firman skall vara fullkomligt giltig, och därigenom upphäfves den domstolspraxis, som besynnerligt nog utvecklats, att fordra att hela styrelsen skall hafva undertecknat fullmakten. Det är nu hjälpt på detta sätt, och jag kan icke tänka mig, att, om aktiebolag, hvarom i nu föredragna lagen är fråga, skulle hafva en rättegång och firmatecknaren tecknat under en inlaga i den rättegången, domstolen icke skulle erkänna detta såsom gällande för bolagets räkning. Ty, om en på angifvet sätt undertecknad fullmakt att föra talan är giltig, måste ju uppenbarligen hvarje i samma rättegång utfärdad och på samma sätt undertecknad handling tillerkännas giltighet.

Då icke något yrkande blifvit framställt, skall jag icke vidare upptaga tiden, utan ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2—5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, angående beredande af ålderstillägg åt revisorn och bokhållaren å general-tullstyrelsens kameralbyrå friherre K. M. B. Klinckowström och revisorn å samma styrelses revisionsbyrå C. H. Plagemann.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse af 3 § 7 mom. i nådiga förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 9,15 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
